

Філософія

УДК [101.1:316]:347.965.3:172:130.2

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15503309>**Гене́за адвокатської етики: етапи та особливості****Лаврівський Вадим Вадимович,**

адвокат, аспірант кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи, факультету соціології та управління, Запорізького національного університету, м. Запоріжжя, Україна, <https://orcid.org/0009-0001-6070-5948>

Прийнято: 11.05.2025 | Опубліковано: 24.05.2025

Анотація: У статті розглядається проблема генези адвокатської етики, етапів її становлення та особливостей в різні історичні епохи. Метою дослідження виступає виокремлення основних етапів в становленні адвокатської етики, їх особливостей та взаємозв'язку з розвитком суспільства, держави, адвокатури та адвокатської діяльності. Методологічний комплекс дослідження базується на діалектичному, соціокультурному, історико-філософському, компаративному та антропологічному методах. Результати дослідження свідчать, що гене́за адвокатської етики обумовлена соціальними змінами, перетворенням соціуму та держави. Релігійна, світська мораль виступають факторами впливу на адвокатську етику. Поступово відбувалась кристалізація адвокатської деонтології - системи обов'язків адвоката та вимог до неї з боку соціального оточення. Розвиток адвокатської етики пройшов кілька ключових сходинок, а саме: античний, середньовічний, ренесансний, етап нового часу,

просвітницький, модерновий, сучасний етапи розвитку. Для кожного з них присутня своєрідна, соціально обумовлена змістовна наповненість та функціональна спрямованість. Для сучасного етапу розвитку адвокатської етики характерні такі особливості як глобалізація, технологізація етики, прозорість і підзвітність професійної поведінки адвокатів, оновлення етичних кодексів, зростання вимог до гендерної рівності і інклюзивності у спілкуванні з клієнтами, посилення міжнародного впливу на національні кодекси адвокатської етики. В умовах цифровізації життєдіяльності сучасного суспільства адвокати стикаються з такими проблемами як захист конфіденційності клієнтів у цифровому середовищі, збереження адвокатської таємниці із-за поширення спілкування з клієнтом через електронну пошту та соціальні мережі і чати, що потребує подальшого вдосконалення настанов адвокатської етики.

Ключові слова: *філософія, етика, адвокатська діяльність, адвокатська етика, генеза, суспільства, людина.*

Genesis of Lawyer Ethics: Stages and Features

Vadim Lavrivsky,

PhD student, Department of Philosophy, Public Administration and Social Work,
Faculty of Sociology and Management, Zaporizhzhia National University,
Zaporizhzhia, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0001-6070-5948>

Abstract: *The article deals with the problem of the genesis of lawyer ethics, the stages of its formation and features in different historical eras. The purpose of the study is to identify the main stages in the formation of lawyer ethics, their features and their relationship with the development of society, state, bar and legal activity. The methodological complex of the study is based on dialectical,*

sociocultural, historical-philosophical, comparative and anthropological methods. The results of the study indicate that the genesis of lawyer ethics is due to social changes, the transformation of society and the state. Religious and secular morality are factors of influence on lawyer ethics. Gradually, the crystallization of lawyer's deontology - the system of lawyer duties and requirements for it from the social environment - took place. The development of lawyer ethics went through several key stages, namely: ancient, medieval, renaissance, stage of modern times, educational, modern, contemporary stages of development. Each of them has a unique, socially conditioned content and functional orientation. The current stage of development of legal ethics is characterized by such features as globalization, technological changes in ethics, transparency and accountability of professional behavior of lawyers, updating of ethical codes, increasing requirements for gender equality and inclusiveness in communication with clients, and increasing international influence on national codes of legal ethics. In the conditions of digitization of life in modern society, lawyers face such problems as protecting client confidentiality in the digital environment, preserving legal secrecy due to the spread of communication with clients via email and social networks and chat rooms, which requires further improvement of legal ethics guidelines.

Key words: *philosophy, ethics, legal practice, legal ethics, genesis, society, human.*

Постановка проблеми. Актуальність дослідження адвокатської етики в сучасних складних соціальних умовах обумовлена воєнним станом українського суспільства, певним обмеженням прав і свобод громадян, що викликало зростання попиту на адвокатські послуги в аспекті захисту прав людини та встановлення справедливості в соціумі. Практичні потреби життєдіяльності суспільства загострили проблему теоретичного осмислення адвокатської етики, її становлення та

змістовного наповнення. Зазначимо, що в будь-якому суспільстві головними формами регуляції суспільних відносин виступають право і мораль. Еволюція людства свідчить про різноманітну роль і переплетення цих регулятивів в аспекті впливу на життєдіяльність соціуму, взагалі, і на регулювання діяльності окремих професійних груп, зокрема. Практика адвоката регулюється як правом, так і правилами адвокатської етики. З'ясуванню генези, особливостей етапів становлення феномена адвокатської етики і присвячена наступна стаття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема адвокатської етики розглядається як юридичною наукою, так і філософією. Кожна наукова галузь виокремлює певний ракурс осмислення питання. Серед правових розвідок адвокатської етики можна виокремити праці таких дослідників як К. Білоус [1], Н. Бакаянова [2-4], А. Бірюкова [5], Й. Бронз [6], В. Вовнюк [7], І. Літвінова, А. Щурікова [8], А. Романова [9] та інші. Правовий аспект вивчення адвокатської етики торкається суспільних відносин щодо нормативного регулювання її застосування в різних видах адвокатської діяльності і, зокрема, в судочинстві. В філософських розвідках адвокатської етики слухним буде відзначити перш за все дослідження К. Ткаченко (філософські засади адвокатської етики) [10], а також роботи таких науковців як І. Маслікова (аналізується проблема спільного блага в контексті інституціоналізації соціальних практик) [11], В. Надурак (з'ясовується перфекціонізм та практичний мінімалізм у системі суспільної моралі) [12], М. Рогожа (аналіз специфіки моральної регуляції у соціокультурному просторі модерну) [13], М. Сисак (розглядається етичний вимір світського гуманізму) [14] та інших дослідників, що розглядали сутність суспільної моралі, окремі моральні принципи чи вплив зовнішніх факторів (наприклад, глобалізації) на систему суспільної моралі. Філософський ракурс аналізу адвокатської етики зосереджувався на соціально-філософському осмисленні феномену

адвокатської етики в соціокультурному контексті. Серед закордонних видань, присвячених досліджуваній проблемі, слід відзначити дослідження «Юридична етика. Порівняльне дослідження» американських науковців Джеффри Хазард-молодшого та Анджело Донді [15]. В історичній частині своєї праці ці автори аналізують такі питання як: історичний аспект формування ролі та функцій суддів і адвокатів в суспільстві; вплив римського права на сучасні юридичні системи та професійні стандарти; розвиток юридичних спеціальностей та розмежування між різними рівнями юристів; еволюція адвокатської діяльності від традиційних форм до сучасних моделей правової допомоги [15, с.15-62]. Аналіз адвокатської етики як одному з видів юридичної етики дається і в праці професора права і філософії Джорджтаунського університету (США) Девіда Любана «Юридична етика та людська гідність». Д. Лубан стверджує, що адвокати повинні не просто слідувати правилам, а й активно захищати людську гідність. Автор аналізує слабкі сторони змагальної судової системи та її вплив на моральні рішення юристів. Він досліджує як правові інститути можуть сприяти порушенню прав людини. Д. Любан наголошує на тому, що адвокати повинні не лише представляти клієнтів, а й сприяти справедливості та правовій етиці. Дається також в цій книзі аналіз «меморандумів про тортури» – критика юридичних аргументів, які використовувалися для виправдання тортур у США [16].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз проблеми генези адвокатської етики в науковій літературі носить фрагментарний, розпорошений по окремим епохам чи проблемам характер. Багато дослідників пов'язують виникнення адвокатської етики тільки з формуванням громадянського суспільства. Невисвітленими в наукових працях залишаються питання логіки становлення адвокатської етики, виокреслення якісних змін в її функціональному спрямуванні та ідеологічному оформленні. Тому слушним було б, спираючись на наукові доробки попередників,

комплексно розглянути проблему становлення адвокатської етики відповідно до логіки становлення людської цивілізації та ідейного, функціонального наповнення адвокатської етики у взаємозв'язку з розвитком суспільства, адвокатури як соціального інституту та адвокатської діяльності.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження виступає виокремлення основних етапів в становленні адвокатської етики, їх особливостей та взаємозв'язку з розвитком суспільства, держави, адвокатури та адвокатської діяльності. Методологічний дизайн дослідження базується на діалектичному, соціокультурному, історико-філософському, компаративному та антропологічному методах. В сукупності вони дозволяють з'ясувати логіку і якісну своєрідність етапів становлення адвокатської етики як соціо-культурного феномена цивілізаційного розвитку людства.

Завдання статті:

1. Відповідно до розвитку соціуму, адвокатури та адвокатської діяльності сформулювати основні етапи становлення адвокатської етики.
2. Охарактеризувати змістовну специфіку і функціональну спрямованість адвокатської етики на різних етапах її розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як різновид юридичної етики адвокатська етика - це сукупність моральних норм щодо належної поведінки адвоката у тих випадках, коли ці відносини не регулюються правовими нормами чинного законодавства. Тому корпоративна спільнота адвокатів в кожній країні встановлюють певні правила поведінки для представників цієї професії. Тобто, юридичні і моральні норми окреслюють контури належної поведінки адвоката, сутність, функції, спрямованість і сторони взаємовідносин в процесі адвокатської діяльності. Отже, діяльність адвоката регулюється як правом, так і мораллю. Це відбиває ситуацію в сучасному суспільстві, де поряд з правовим регулюванням існують сфери

життєдіяльності суспільства і людини, в яких панує моральне керування відносин. А адвокатська етика як наука досліджує належне та існуюче в діяльності адвоката, в соціально-філософському аспекті з'ясовує її сутність, принципи, соціальне призначення. Проаналізуємо генезу адвокатської етики, етапи та особливості її становлення. Можна виокремити наступні етапи в її становленні. Всі вони обумовлені становленням соціуму, держави, перетворенням форм захисту прав людини в цивілізаційний спосіб. Перехід від одного етапу розвитку адвокатської етики до іншого носить еволюційний характер, відбувається процес поступового накопичення якісних змін у змісті, формі та функціях адвокатської практики.

Перший етап становлення адвокатської етики - *античний*. Зачатки адвокатських настанов щодо діяльності та поведінки адвокатів виникають в епоху Античності, в Давній Греції і Римі. Виникнення адвокатської етики пов'язано з формуванням в суспільстві такого соціального інституту як держави і виконанням ним такої функції як встановлення справедливості в суспільстві, захист різноманітних інтересів громадян, нормування суспільних відносин. В Римській імперії з'являються римське право, такий правовий інститут як адвокатура та група людей (захисники), які супроводжували громадян до суду, складала судові позови у письмовій формі, допомагали відповідати на запитання судді. Адвокатура починає виконувати функцію держави, не будучи державним органом. Також поява в античності міст-полісів, їх активна торговельна та економічна активність обумовила потребу певної частини населення в експертах з права і ораторів в суді, що визначило контури адвокатської діяльності і адвокатської етики. Адвокатська практика того часу свідчить про елітарний характер цього виду діяльності, яка була доступна юридичним знавцям та амбіційним інтелектуалам з багатим життєвим досвідом. «Допускались до адвокатської діяльності лише ті особи, які могли підтвердити свої знання в юриспруденції

відповідним документом від свого вчителя (доктора) або принаймні закінчили курс навчання, як того вимагали тодішні приписи. Надавали перевагу синам адвокатів» [17]. На становлення адвокатської етики вплинули софісти - Протагор, Горгій, Антифонт, Гіппій, Лікофрон. Софісти (одна з філософських шкіл в Давній Греції) пропагували такі ідеї як суб'єктивізм, релятивізм, скептицизм. важливість риторики і аргументації в суперечках. Софісти вважали, що істина залежить від особистого сприйняття та обставин. Софіст Протагор стверджував: «Людина є мірою всіх речей», що означає, що кожен може мати власну інтерпретацію істини. Софісти були майстрами слова і навчали, як ефективно аргументувати свою точку зору, переконувати інших людей та вести переможні дискусії. Вони вважали що правильна аргументація може змінити думку слухача. Софісти ставили під сумнів усталені традиції, релігійні переконання та моральні принципи. Софісти були відомі критикою догм та бажанням оспорювати авторитети. Можна помітити схожість настанов софістів та адвокатської діяльності. Є кілька важливих паралелей: майстерність у риториці (ораторському мистецтві). І софісти, і адвокати використовують риторику для переконання аудиторії, і прагнуть представити свої аргументи найбільш переконливо. Спільним є захист інтересів. Софісти часто виступали "адвокатами" своїх учнів, навчаючи їх захищати свої позиції. Адвокати ж захищають клієнтів у суді. Софісти славились здатністю з однаковим успіхом обґрунтувати навіть протилежні точки зору. Це схоже на те, як адвокати часто відстоюють позицію, яка може змінюватися. Позитивним у софістів можна вважати прагнення навчити людину критично мислити і вміти в комунікаціях переконувати інших людей. Але релятивізм і скептицизм софістів викликали і негативну характеристику софістів як філософських шахраїв, які більше зацікавлені в грошах і престижі в суспільстві, аніж в істині.

Адвокатська етика того часу відбивала суспільні відносини і моральні настанови соціуму та їх зростаючу складність.

Другий етап розвитку адвокатської етики характерен для епохи Середньовіччя. Характерним є підпорядкованість адвокатської етики релігії та церковній організації суспільного життя. Саме в цей час в Європі виникають перші організації адвокатів. Адвокати стають важливою складовою судової системи, але їх діяльність суворо регламентувалася церквою та королівською владою. Ці обставини визначили зміст і особливості адвокатської етики. У Середньовіччі адвокатська етика мала релігійно-моральний характер і була спрямована на забезпечення чесності, сумлінності та справедливості в діяльності адвокатів. Діяльність адвоката Середньовіччя передбачала обов'язкове складання присяги. Адвокати складали присягу перед Богом і судом, обіцяючи сумлінно виконувати свої обов'язки. Це підкреслювало моральну відповідальність перед суспільством. Адвокатам заборонялося братися за справи, які вони вважали несправедливими, або представляти клієнтів, які діяли проти закону. Порухення етичних норм каралося суворо. Наприклад, за передачу конфіденційної інформації або недбалість у виконанні обов'язків адвокати могли втратити репутацію, бути вигнаними з міста або навіть зазнати фізичних покарань. Адвокати того часу повинні були допомагати малозабезпеченим особам, надаючи їм правову допомогу безкоштовно. Отже, для адвокатської етики Середньовіччя характерні такі риси як релігійно-моральний характер, заборона на несправедливі справи, покарання за порушення етики, соціальна відповідальність.

Третій етап розвитку адвокатської етики в епоху Відродження (Ренесансу). В цей період адвокатська етика зазнала значних змін, відображаючи загальний дух відродження античної культури, дух гуманізму та інтелектуального розвитку. Для адвокатської етики цього періоду характерним є гуманістичний підхід, освіченість адвокатів, поява етичних

стандартів, раціоналізація мислення, залучення адвокатів до активної участі в суспільному житті. Адвокати почали більше зосереджуватися на захисті прав людини, справедливості та дотримання моральних принципів. Вони прагнули досягти гармонії між законом і моральністю. У цей період адвокати повинні були мати високий рівень освіти, знання класичних текстів і філософії, зокрема античної. Це сприяло підвищенню їхнього авторитету в суспільстві. Епоха Ренесансу сприяла формуванню правил поведінки адвоката, які забороняли корупцію, зловживання владою та несправедливе ставлення до клієнтів. Адвокати в цей період вже активно брали участь у суспільному житті, допомагаючи малозабезпеченим верствам населення та сприяючи розвитку правової культури. В період Відродження адвокатська етика значно вдосконалилася завдяки таким видатним діячам як Еразм Роттердамський (1466–1536), Франсуа Рабле (1494–1553). Так, Ф. Рабле, французький письменник, юрист і гуманіст, у своїх творах висміював корупцію та несправедливість судової системи. Він піднімав питання моральності та чесності адвокатів, що вплинуло на формування етичних стандартів того часу. А Еразм Роттердамський агітував за освіченість і моральність у всіх сферах життєдіяльності соціуму, включно і в адвокатурі. Його ідеї про справедливість і співчуття надихнули багатьох адвокатів. У цей час багато адвокатів зверталися до текстів римського права, які були впорядковані та розповсюджені в епоху Відродження. Це допомогло закріпити поняття адвокатської етики як професійної етики та обов'язків перед клієнтами. Адвокати почали розглядати правозахисну діяльність як спосіб служити суспільству, просуваючи справедливість та захищаючи права окремих людей. Епоха Відродження популяризувала ідею, що закон має бути інструментом морального вдосконалення. У період Відродження почали формуватися перші офіційні кодекси адвокатської етики, які регламентували поведінку адвокатів і встановлювали стандарти їхньої діяльності. Серед перших таких кодексів

адвокатської етики з урахування перебування українських земель під юрисдикцією Речі Посполитої та Великого князівства Литовського можемо виокремити *Вислицький статут* або «*Велика хартія польської адвокатури*» (1347 року). Цей документ, виданий королем Казимиром III у Польщі, регулював діяльність адвокатів, включаючи їх етичні обов'язки. Він також закріплював право малозабезпечених осіб на безкоштовну правову допомогу. В подальшому цей кодекс було удосконалено і були прийняті наступні правила адвокатської етики в Польщі: - *Нешавський статут* (1454 р.). У Польщі цей статут зобов'язував суди надавати адвокатів для захисту малозабезпечених осіб і встановлював етичні норми поведінки адвокатів. Документ *Конституція 1543 року* у Польщі регулював діяльність комерційної адвокатури, вводив обов'язкову присягу адвоката та забороняв братися за несправедливі справи [18]. В період Відродження були відкриті школи, які готували саме юристів. Це сприяло формуванню професійних стандартів і впровадженню етичних норм в освіту адвокатів. Епоха Ренесансу заклала фундамент для сучасних принципів адвокатської етики, де справедливість, освіченість і моральність стали основними.

Четвертий етап розвитку адвокатської етики відбувався в Новий час.

В цей період формується суспільний договір - як концепція появи держави і її соціального призначення та має місце вплив соціальних змін на адвокатську етику. Новий час актуалізував увагу до проблеми професійної компетентності. Адвокатська діяльність почала сприйматися як складна професія, що вимагає довготривалого теоретичного і практичного навчання та досягнення спеціальних знань, навичок і дотримання високих стандартів поведінки адвоката. Укорінюється ідея про незалежність адвокатури. Поширюються ідея, що адвокати повинні бути незалежними від держави, судової влади, впливу інших соціальних суб'єктів та інших впливів, щоб забезпечити об'єктивність і справедливість при розгляді справ. З'являється чітка вимога

до адвоката щодо необхідності захисту інформації клієнтів (конфіденційність) і це стає одним із ключових принципів адвокатської етики, бо таким чином забезпечувало довіру між адвокатом і клієнтом. Адвокати Нового часу почали активно виступати за рівність перед законом і захист прав усіх верств населення, включаючи малозабезпечених. В цей період продовжується процес створення та вдосконалення кодексів адвокатської етики - *Литовські Статуту* (XVI — XVII століть). Згідно цим документам займались адвокатською діяльністю заборонялося суддям, підсудкам, писарями, духовним особам. Суворими були норми покарання адвокатів за порушення норм адвокатської етики - від 4 тижнів тюремного ув'язнення до спалення на вогнищі чи смертна кара, яка мала назву «на горло», за передачу іншій стороні документів свого клієнта [18]. З того часу традиційно адвокат приймає участь у судових засіданнях, з'являються *правила (кодекси)* адвокатської етики, які містять обмеження на здійснення адвокатської діяльності. Адвокати розглядали свою діяльність як спосіб служіння суспільству, суспільному прогресу, сприяючи справедливому правосуддю та захисту прав людини.

П'ятий етап розвитку адвокатської етики відбувався в епоху Просвітництва. В цей час в суспільстві починається процес формування громадянського суспільства. Основними рисами громадянського суспільства є незалежність від держави, активна участь громадян в життєдіяльності соціуму, захист прав і свобод всіх людей. Громадянське суспільство забезпечує баланс між державою, бізнесом і громадянами, сприяє забезпеченню демократичних цінностей і прав людини. Важливими складовими громадянського суспільства є різні професійні об'єднання, серед них і адвокатська спільнота. В суспільстві епохи Просвітництва формується культ знання, яке розглядається як спосіб вирішення важливих соціальних проблем. Адвокатська етика почала базуватися на принципах логіки, розуму та раціонального підходу до вирішення правових питань. Раціоналізм

позначає віру в розумність та логічність усього існуючого, віру в силу доказів, віру в можливість перетворення світу на розумних началах. Епоха Просвітництва кладе початок відходу від релігійного впливу на адвокатську діяльність (*секуляризація*). Етика адвокатів в Європі стала більш світською, зосереджуючись на правових і моральних принципах, а не на релігійних догмах християнства. Адвокати почали активно захищати ідею природних прав людини, таких як свобода, рівність і право на справедливий суд. Це стало ідейним підґрунтям для багатьох етичних принципів. Підвищуються вимоги до освіченості, професійної компетентності адвоката, набуття ними високого культурного рівня.

Шостий етап розвитку адвокатської етики - модерновий, відбувався у 19 - 20 століттях. У цей період адвокатська етика зазнала значного розвитку, що було зумовлено й значними соціальними, політичними та правовими змінами. Особливостями цього періоду виступають кодифікація етичних норм, професіоналізація адвокатури, захист прав людини, конфіденційність. У Франції адвокат Франсуа-Етьєн Молло надрукував роботу «Правила про адвокатуру» (1842) («Règles sur la profession d'avocat») [19], в якій він розглянув основні принципи, якими адвокат повинен керуватися в своїй діяльності. На його думку, адвокатська етика ґрунтується на таких засадах: - безкорисливість адвокатської професії; - чесність і незалежність; - дотримання традицій адвокатури та вірність присязі; - заборона на фінансові угоди з клієнтом. Так, Ф-Е. Молло акцентує увагу на тому, що адвокат не має права брати векселі або частку майна клієнта як оплату за свої послуги. Адвокат, згідно настановам Ф-Е Молло, повинен дотримуватися високих моральних стандартів як у суді, так і в повсякденному житті та задовольнятися скромним гонораром. Вимога Ф-Е. Молло щодо заборони укласти будь-які угоди щодо гонорару, в подальшому була відкинута адвокатською практикою. У цей час національні асоціації адвокатів затверджують офіційні кодекси адвокатської

етики, які визначають правила поведінки адвокатів. Так, у США в 1908 році Американська асоціація адвокатів прийняла "Канони професійної етики" [20], які стали підґрунтям для створення кодексів адвокатської етики в багатьох інших країнах. Зростає організованість адвокатури, в більшості європейських, американських, азійських країнах створюються професійні асоціації, які займалися регулюванням адвокатської діяльності і контролем дотримання адвокатами етичних стандартів. Акцент в діяльності адвокатів на захисті прав своїх клієнтів в цей період обумовлений чередою соціальних і політичних потрясінь, таких як війни, революції та економічні кризи. Принцип конфіденційності діяльності адвоката у комунікації з клієнтом стає одним із головних аспектів адвокатської етики і це забезпечувало довіру між адвокатом і клієнтом. Союз Українських Адвокатів був створений в 1923 році. "Ця організація видавала Бюлетень Союзу Українських Адвокатів та професійний правничий часопис «Життя і Право», в яких значна увага приділялась етичним питанням професійної діяльності адвокатів, особливостям та специфіці адвокатської професії" [21, с. 15]. В 1988 році делегацією країн-учасниць на пленарному засіданні у Страсбурзі був прийнятий *Загальний кодекс для адвокатів країн Європейського співтовариства*. В ньому увагу було зосереджено на наступні принципи адвокатської практики: свобода та незалежність адвоката; професійна компетентність адвоката; гідність, честь, високі моральні якості та добра репутація адвоката; його право і обов'язок збереження професійної таємниці, дотримування конфіденційності щодо справ клієнтів; повага до клієнтів, колег по професії; повага до верховенства права та здійснення правосуддя [22]. Ці настанови стали підґрунтям національних правил адвокатської етики в європейських країнах і, зокрема, в Україні.

Сьомий, сучасний етап розвитку адвокатської етики розпочався у 21 столітті. Для цього етапу розвитку характерно формування інформаційного

суспільства, поширення масштабів облаштування демократичної державності. Адвокатська етика в 21 столітті відображає сучасні виклики та тенденції, пов'язані з глобалізацією, технологічним прогресом і змінами в суспільстві. Для цього періоду характерні такі особливості як глобалізація, технологізація етики, прозорість і підзвітність професійної поведінки адвокатів, оновлення етичних кодексів, зростання вимог до гендерної рівності і інклюзивності у спілкуванні з клієнтами, посилення міжнародного впливу на національні кодекси адвокатської етики. Дійсно, цифровізація всіх сфер життєдіяльності сучасного суспільства обумовила появу деяких змін в адвокатській діяльності і загострення кола проблем. Так, адвокати стикаються з такими проблемами як захист конфіденційності клієнтів у цифровому середовищі, особливості роботи в Інтернеті, спілкування з клієнтом через електронну пошту та соціальні мережі і чати, поширення штучного інтелекту та кібербезпека інформації адвоката. 21 століття характеризується підвищеною увагою до гендерних характеристик людини, поширенням феміністських і нетрадиційних сексуальних орієнтацій, що обумовило більшу спрямованість адвокатської етики до дотримання принципів рівності та недискримінації, що забезпечує справедливе ставлення до всіх клієнтів і колег. Також у цей період в Україні почали діяти Правила адвокатської етики, які затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 9 червня 2017 року [23].

Висновки із цього дослідження і подальші перспективи в цьому напрямку. Отже, підсумовуючі аналіз генези адвокатської етики зазначимо наступне. Генеза адвокатської етики обумовлена соціальними змінами, перетворенням держави та соціуму. Релігійна, світська мораль виступають факторами впливу на адвокатську етику. Протягом історичного розвитку соціуму відбувалась поступова кристалізація адвокатської деонтології - системи обов'язків адвоката та вимог до неї з боку соціального оточення. Врахування діалектики об'єктивного та суб'єктивного в адвокатській етиці є

підґрунтям її вдосконалення. Адвокатська етика носить людиновимірний характер, прояви і межі якого поширювалися протягом еволюції людства. Історія адвокатської етики пов'язана зі становленням адвокатури як соціального інституту і пройшла кілька ключових сходинок, а саме: античний, середньовічний: ренесансний, етап нового часу, просвітницький, модерновий, сучасний етапи розвитку. Подальші розвідки в цьому напрямку слушним було б спрямувати на дослідження використання штучного інтелекту в адвокатській діяльності і відображення цього аспекту в адвокатській етиці.

Список використаних джерел

1. Білоус К. Сутність адвокатської етики як необхідної умови здійснення адвокатом своєї діяльності. *Юридичний журнал*. 2010. № 7. С. 121-122.
2. Бакаянова Н. М. Принципи адвокатури. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 4. С. 298–302.
3. Бакаянова Н. М. Роль Правил адвокатской этики в адвокатской деятельности и история их принятия. *Вісник Одеської адвокатури*. 2018. № 4. С. 73-75.
4. Бакаянова Н. М. Чесність та добропорядна репутація адвоката. *Вісник Одеської адвокатури*. Спеціальний випуск: Адвокатська етика. Одеса, 2019. С. 5-10.
5. Бірюкова А.М. Довіра як етична основа відносин адвоката з клієнтом (міжнародний та вітчизняний вимір). *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 3. С.149-154.
6. Бронз И. Л. Этические проблемы адвокатской деятельности: повторение уроков и задание на будущее. *Вісник Одеської адвокатури*. Спеціальний випуск "Адвокатська етика". 2019. С. 17–20.

7. Вовнюк В. Правила адвокатської етики: дисциплінарні процедури і практика. 2024. URL : <https://radako.com.ua/pravy-la-advokatskoyi-etyku-dyscyplinarni-proczedury-i-praktyka/>.
8. Літвінова, І. Ф., Щурікова, А. П. Етика адвокатів у сучасних реаліях України. *PhD Thesis. Вектор*, 2020. С. 274-276.
9. Романова А. Етичні норми у адвокатській діяльності: особливості дотримання та відповідальність за їх порушення. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. Серія: "Юридичні науки". № 2 (34), 2022. С. 51-55.
10. Ткаченко К.О. Філософські засади адвокатської етики в соціокультурному контексті: автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.03 – Соціальна філософія та філософія історії. Державний заклад "Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського". Одеса, 2021. 22 с.
11. Маслікова І. І. Спільне благо в контексті інституціалізації соціальних практик: етико-філософський аналіз: автореф. дис. доктор.філос.наук : спец. 09.00.07 - етика. Київ, 2019. 29 с.
12. Надурак В. Перфекціонізм та практичний мінімалізм у системі суспільної моралі. *Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки*. 2016. Випуск 20. С. 22-27.
13. Рогожа М. М. Специфіка моральної регуляції у соціокультурному просторі модерну: автореф. дис. докт.філос. н.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка : спеціальність: 09.00.07 – етика. Київ, 2010. 32 с.
14. Сисак М. М. Етичний вимір світського гуманізму: автореф. дис.канд.філос. н.: Інститут філософії імені Г.С. Сковороди НАН України: спеціальність: 09.00.07 – етика. Київ, 2015. 21 с.

15. Hazard Geoffrey C., Dondi Jr., Dondi Ang. Legal Ethics. A Comparative Study. Stanford University Press. Stanford, California, 2004. 376 p.
16. Luban, David. Legal Ethics and Human Dignity. Cambridge University Press, 2007. 350 p.
17. Святоцька В. Адвокатська професія в античних країнах (V ст. до н.е. V ст. н.е.). Вісник Львівського університету. 2009. Вип. 49. С.54-59.
18. Правила адвокатської етики в історичній ретроспективі. URL : <https://radako.com.ua>
19. Mollot, François Etienne. Règles sur la profession d'avocat. BoD – Books on Demand, 29 06 2024 . 656 p.
20. Документи про стандарти юридичної професії. Професіограми юристів. URL: <http://4ua.co.ua/pravo/deontologiya/dokumenti-standarti-yuridichnoyi-profesiyi-profesiogrami-yuristiv.html/>
21. Бакаянова Н. М., Кісліцина І.О. Адвокатська етика : навчально-методичний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання). Одеса : Фенікс, 2020. 127 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/14725>.
22. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Союзу. Бюлетень законодавства і юридичної практики України «Адвокатура в Україні». Київ: Юрінком, 2000. №1. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343 .
23. Правила адвокатської етики, затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09 червня 2017 р. URL: <https://vkdka.org/wp-content/uploads/2017/07/PAE-2019.pdf>